

Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija

**Gamtinių dujų tranzito per Lietuvos Respublikos
teritoriją ataskaita už 2015 m.**

Vilnius, 2016

Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija
Verkių g. 25-C,
LT-08223 Vilnius
Tel. +370 5 213 5166
Faks. +370 5 213 5270
El. p. rastine@regula.lt
www.regula.lt

2016 m. birželis

SANTRAUKA

Lietuvos gamtini dujų sistema sujungta su Baltarusijos, Latvijos bei Rusijos Federacijos dujų sistemomis. Lietuvos ir Baltarusijos pasienyje esantys pajūgai uftikrina visus Lietuvos vartotojams, gamtini dujų perdavimo Rusijos Federacij (Kaliningrado sritis) ir Latvijos kryptimi reikalingus pajūgus. Gamtini dujų perdavimas kertant išorines Europos Sąjungos sienas (toliau – tranzitas) per Lietuvos teritoriją vykdomas tik Rusijos Federacijos Kaliningrado sritis. Gamtini dujų tranzito paslaugai 2015 m. buvo taikomas valstybinis reguliavimas. Tarptautinis jungtys su Rusija, Baltarusija ir Latvija reguliuojamos sutartimis. Svarbu pažymėti, kad 2008 m. buvo pasiektas susitarimas dėl investicijų tranzito pajūgų padidinimui bei tranzitui reikiamam perdavimo sistemos pajūgų – 109 200 MWh per parą. Nuo 2011 m. tokie pajūgai buvo sukurti, o maksimalus pajūgų panaudojimas 2015 m. siekė 99 900 MWh per parą, t. y. 91,48 proc. tranzitui rezervuotą perdavimo sistemos pajūgų. Tranzitu Rusijos Federacijos Kaliningrado sritis 2015 m. transportuota 21 779,6 GWh. Pagal Valstybės reguliuojamą kainą gamtini dujų sektoriuje nustatymo metodikos (toliau – Metodika), patvirtintos Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos (toliau – Komisija) 2013 m. rugpjūčio 13 d. nutarimu Nr. O3-367 šD1 valstybės reguliuojamą kainą gamtini dujų sektoriuje nustatymo metodikos patvirtinimo, 15 punktų skaičiuojant perdavimo kainos viršutinę ribą, tranzito sąnaudos yra atimamos iš reguliuojamos gamtini dujų perdavimo veiklos sąnaudos. Atkreiptinas dėmesys, kad 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 715/2009 dėl teisės naudoti gamtini dujų perdavimo tinklų sąlygų, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1775/2005, preambulos 19 punkte ir 13 straipsnio 1 dalyje numatyta, jog nustatant tarifus (kainas) perdavimo sistemos naudotojams turi būti taikomas leidimo ir išleidimo taškai (angl. entry-exit) kainodaros modelio principas bei vadovaujantis Gamtini dujų perdavimo sistemos leidimo ir išleidimo taškai kainodaros modelio metodiniais gairėmis, patvirtintomis Komisijos 2014 m. rugpjūčio 7 d. nutarimu Nr. O3-765 (toliau – Gairės), Metodikoje tvirtintas gamtini dujų perdavimo sistemos leidimo ir išleidimo taškai kainodaros modelis, integruojantis tranzito paslaugą. Atitinkamai gamtini dujų tranzitui valstybinis reguliavimas buvo taikomas nuo 2015 metų.

Komisija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos gamtini dujų statymo (toliau – GD) 7 straipsnio 2 dalies 18 punktu, stebi gamtini dujų tranzito per Lietuvos Respublikos teritoriją šrautus ir teikia metinį ataskaitą Lietuvos Respublikos Vyriausybei. Ataskaita parengta pagal AB šAmber Grido pateiktą informaciją. Vadovaujantis GD 18 straipsnio 1 dalimi, gamtinių dujų transportuojamos tranzitu asmenų tarpusavio susitarimu pagal sutartis ir atsifvelgiant esamą perdavimo sistemų pajūgų bei prioritetinių –alies sistemos naudotojų poreikių tenkinimą.

1. Gamtinių dujų tranzito per Lietuvos Respublikos teritoriją komercinis srautas

Lietuvos gamtinių dujų sistema sujungta su Baltarusijos, Latvijos bei Rusijos Federacijos dujų sistemomis (1 pav.). Tarptautinis jungtys su Rusija, Baltarusija ir Latvija reguliuojamos sutartimis. Lietuvos ir Baltarusijos pasienyje esantys pajūgiai uftikrina visus tranzito Rusijos Federacijai (Kaliningrado sritis) ir Latvijos kryptimi Lietuvos vartotojams reikalingus pajūgumus. Gamtinių dujų tranzitas per Lietuvos teritoriją vykdomas tik Rusijos Federacijos Kaliningrado srities, t. y. kertant išorines Europos Sąjungos sienas.

1 pav. AB „Amber Grid“ gamtinių dujų perdavimo sistema

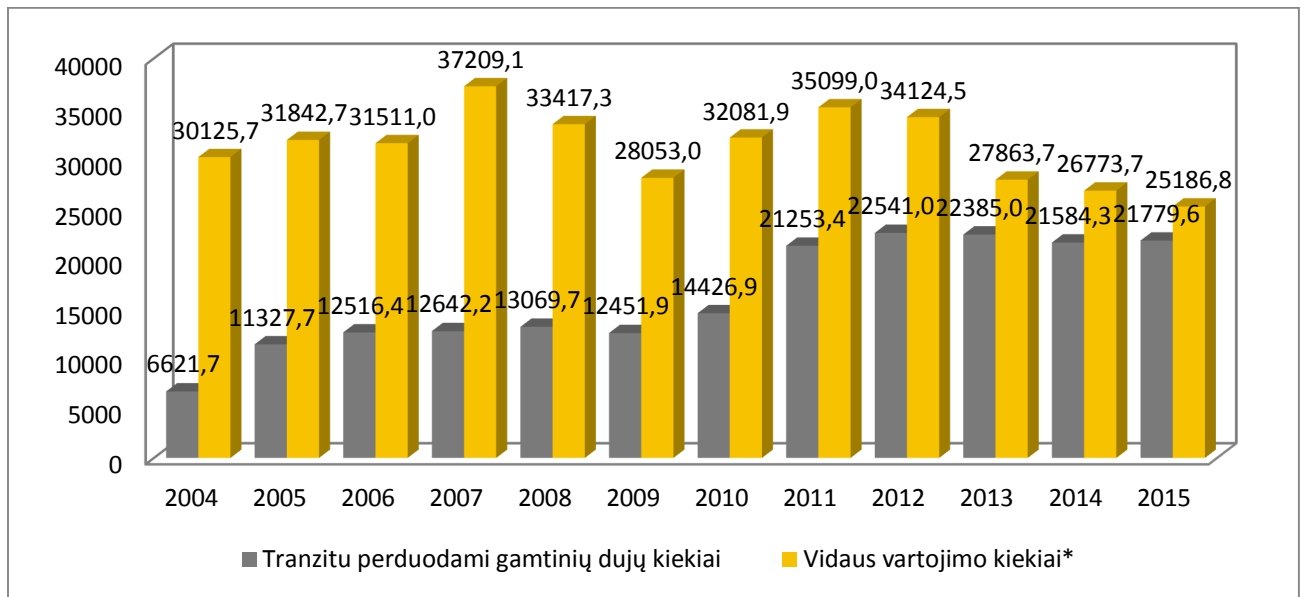
Šaltinis – AB „Amber Grid“.

Gamtinių dujų tranzitas per Lietuvos teritoriją vykdomas pagal Gamtinių dujų tiekimo Lietuvos Respublikai sutartį Nr. 1-2000, pasirašytą 1999 m. gruodžio 16 d. tarp OAO „Gazprom“ ir AB „Lietuvos dujos“, kuri, vertinant kiekiu, investicijas ir pajūgumus bei susijusi

s lyg pasikeitimus, galiojo iki 2015 m. pabaigos. AB šAmber Grido 2013 m. rugpjūčio 1 d. per m visas teises ir pareigas, kylančias iš minėtų sutarčių. Palyginti su 2014 m., tranzito apimtys padidėjo 0,9 proc., su 2013 m. – sumažėjo 2,7 proc. Gamtinių dujų tranzito kiekiai 2004–2015 m. pateikiami 2 pav.

Tranzitu Rusijos Federacijos Kaliningrado sritį 2015 m. transportuota 21 779,6 GWh. Palyginti su 2014 m., tranzito apimtys padidėjo 0,9 proc., su 2013 m. – sumažėjo 2,7 proc. Gamtinių dujų tranzito kiekiai 2004–2015 m. pateikiami 2 pav.

2 pav. Tranzitu perduodami gamtinių dujų kiekiai, vidaus vartojimo kiekiai 2004–2015 m., GWh

*- skaitant UAB šHaupasd parduot gamtinių dujų kiekį Druskininkuose

**- skaičiavimuose naudojamas iluminumas = 10.4 kWh/m³.

Šaltinis – AB „Lietuvos dujos“ 2004–2012 m., AB „Amber Grid“ 2013–2015 m., UAB „Haupas“.

Iš viso AB šAmber Grido perdavimo sistema 2015 m. transportuota 47 993,2 GWh gamtinių dujų (2014 m. – 48 358 GWh), iš jų tranzitu per Lietuvos Respublikos teritoriją – 21 779,6 GWh arba 45,38 proc. nuo bendro gamtinių dujų transportuoto kiekio perdavimo sistema (2014 m. – 21 584,3 GWh arba 44,63 proc.).

Akcentuotina, jog pagal GD 18 straipsnio 3 dalį dujų tiekimo sutrikimo atveju tranzitu gabenamų dujų kiekis ribojamas proporcingai – alies vartotojams ribojamam dujų kiekiui. Nutraukus dujų tiekimą, nedelsiant nutraukiamas jų gabenimas tranzitu. Visiškai dujų tiekimo nutraukimo atveju vamzdyne esančios dujos atsargos naudojamos tik pakeičiamam vartotojų poreikiams.

2. Tranzitui vykdyti reikalingų perdavimo sistemos pajėgumų panaudojimas

AB šAmber Grido, vadovaudamasi 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 715/2009 d. 1 teise naudotis gamtinių dujų perdavimo tinklais su lygiu, panaikinančio reglamentą (EB) Nr. 1775/2005 I priedo, Gairių 3.2 bei 3.3 papunkiais, skelbia dujų leidimo ir išleidimo taisyklų perdavimo sistemoje bei joje taikytose esančius techninius abipusius

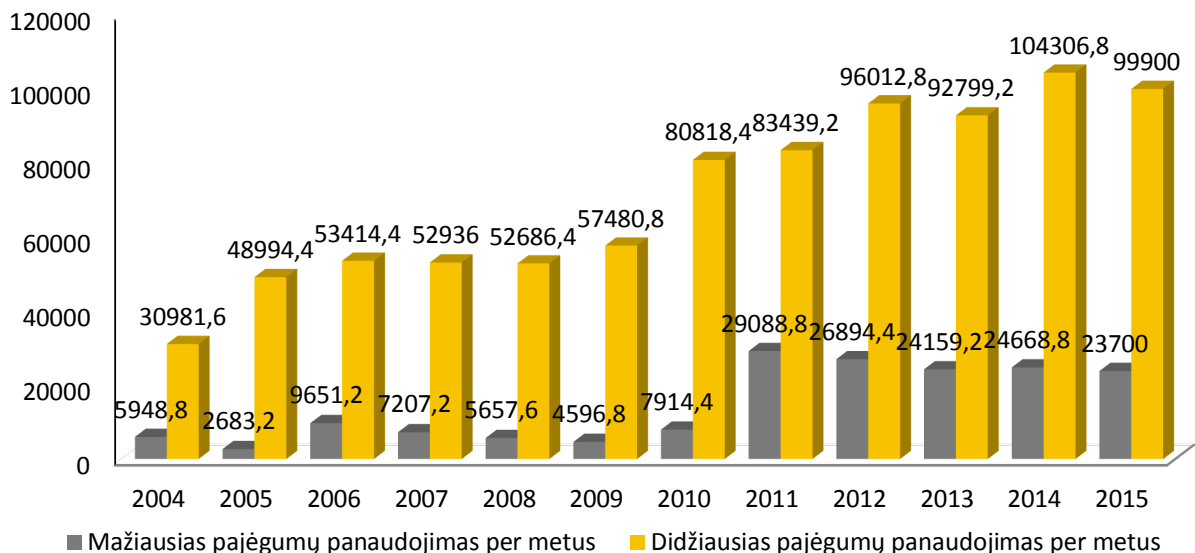
sraut paj gumus, bendrus sutartinius ir turimus nuolatinius bei pertraukiamuosius paj gumus abiem kryptimis. Gamtini dujų tranzitui per Lietuvos Respublikos teritoriją yra svarbūs 2 taškai: **Kotlovkos dujų apskaitos stotis** (gamtini dujų leidimo taškas) bei **Šakių dujų apskaitos stotis** (gamtini dujų išleidimo taškas).

Kotlovkos dujų apskaitos stotis kurta Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos valstybi pasienyje. Didžioji dalis Lietuvos importuojamam gamtini dujų patenka per šią dujų apskaitos stotį, skaitant transportuojamas gamtines dujas tranzitu Rusijos Federacijos Kaliningrado sritį. Maksimalūs techniniai paj gumai Lietuvos ir Baltarusijos perdavimo sistemų sujungimo taške ties Kotlovkos dujų apskaitos stotimi – 324 480 MWh per parą.

Šakių dujų apskaitos stotis rengta 1994 m. tranzitui komerciniais pagrindais per Lietuvos Respublikos teritoriją vykdyti. Iki 2009 m. pradžios Šakių dujų apskaitos stotis veikė pagal realiu laiku matomą tranzito poreikį, OAO „Gazprom“ nepateikdavo konkrečių prašymų dėl paj gumų ufsakymo tranzitui vykdyti. Tačiau 2008 m. buvo pasiektas susitarimas dėl investicijų tranzito paj gumų padidiniui bei tranzitui reikiama perdavimo sistemos paj gumų – 109 200 MWh per parą. Nuo 2011 m. tokie paj gumai buvo sukurti, o maksimalus paj gumų panaudojimas 2015 m. siekė 99 900 MWh per parą, t. y. 91,48 proc. tranzitui rezervuotą perdavimo sistemos paj gumų. Minimalus paj gumų panaudojimas tranzitui 2015 m. siekė 23 700 MWh per parą, t. y. 21,70 proc. tranzitui rezervuotą perdavimo sistemos paj gumų.

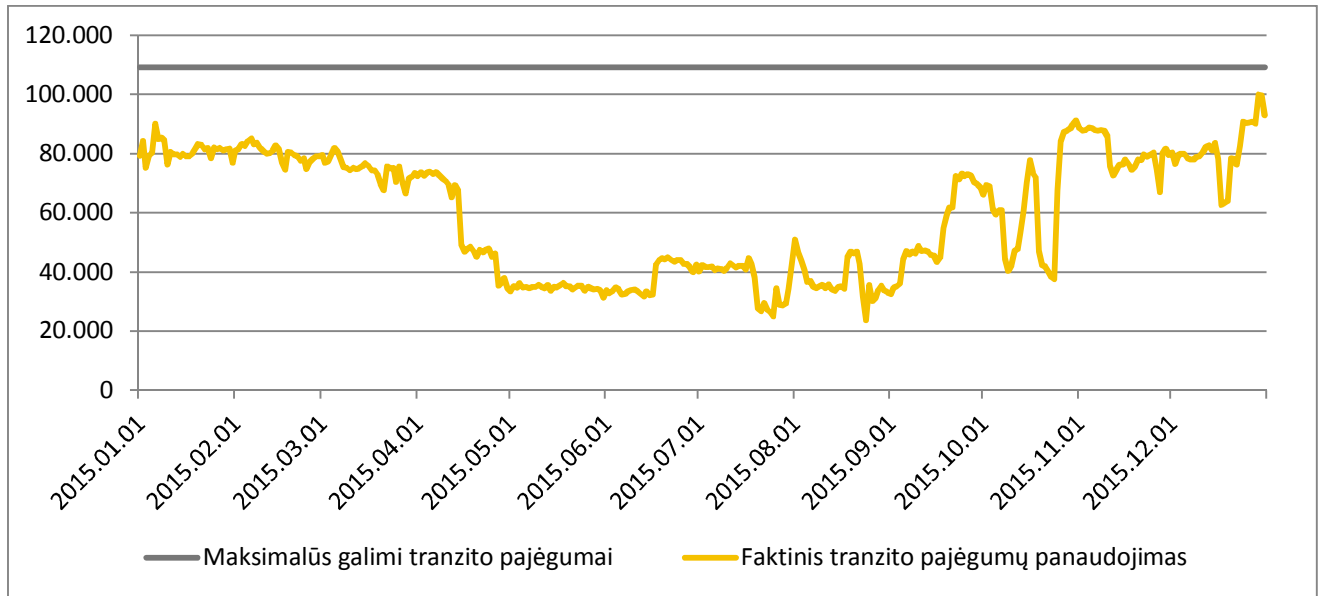
Didžiausias ir mažiausias paj gumų panaudojimas 2004–2015 m. vykdant tranzitą per Lietuvos Respublikos teritoriją pateikiamas 3 pav.

3 pav. Didžiausias ir mažiausias paj gumų panaudojimas Šakių DAS 2004–2015 m., MWh/parą

Šaltinis – AB „Lietuvos dujos“ 2004–2012 m.; AB „Amber Grid“ 2013–2015 m.

4 pav. pateikiamas tranzito paj gumų faktinis panaudojimas 2015 m. MWh per parą, palyginti su maksimaliais techniniais tranzito paj gumais.

4 pav. Tranzito pajėgumų panaudojimas 2015 m., MWh/para

Šaltinis – AB „Amber Grid“.

3. Tranzitui priskirtos investicijos į gamtinių dujų perdavimo sistemą

2015 m. AB šAmber Gridō kreip si Komisij d l investicij projekt , susijusi su tranzito paslauga, derinimo. Komisija 2015 m. suderino –iuos investicij projektus, susijusius su tranzito paslauga:

1) 2015 m. spalio 1 d. nutarimu Nr. O3-533 šD l akcin s bendrov s šAmber Gridō 2015 met bendrai derinam investicij s ra–oō, **magistralinio dujotiekio Minskas-Vilnius-Vievis čiaupo Nr. 40 pakeitimas, izoliuojančios movos įrengimas**. Proporcingai vertinus AB šAmber Gridō pateiktus tranzitui reikaling paj gum duomenis, buvo nustatyta, jog 20,27 proc. vis projekto investicij turi b ti priskirta tranzitui;

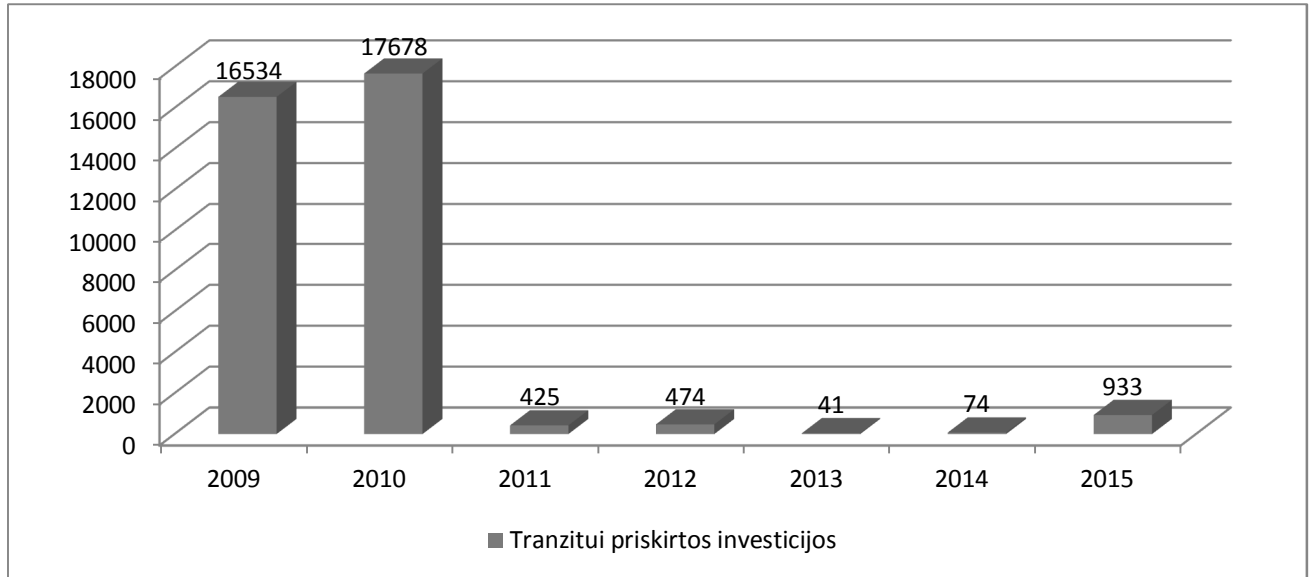
2) 2015 m. spalio 1 d. nutarimu Nr. O3-533 šD l akcin s bendrov s šAmber Gridō 2015 met bendrai derinam investicij s ra–oō, **magistralinio dujotiekio Ryga-Panevėžys-Vilnius kontrolinio įtaiso priėmimo kameros įrengimas Lietuvos-Latvijos pasienyje**. Paflym tina, kad proporcingai vertinus tranzitui reikalingus paj gumus, 20,27 proc. –io projekto investicij priskirta tranzitui.

2008 m. AB šLietuvos dujosō pateik Komisijai investicin projekt „**Jauniūnų kompresorių stotis, Šakių dujų apskaitos stoties išplėtimas, magistralinis dujotiekis nuo Šakių iki pasienio su Rusijos Federacijos Kaliningrado sritimi**“, kurio bendra vert ó 77 762,97 t kst. Eur. Komisija projekt suderino 2008 m. rugs jo 18 d. nutarimu Nr. O3-130 šD l AB šLietuvos dujosō investicij projekto šJauni n kompresori stotis, TMaki dujų apskaitos stoties i–pl timas, magistralinis dujotiekis nuo TMaki iki pasienio su Rusijos Federacijos Kaliningrado sritimiō derinimoō. TMyame projekte pateiktas investicijas galima padalinti tris dalis: 1) investicijos Jauni n kompresorin s stoties statybai (prad jo veikti 2010 m. gruodffio 22 d.) (investicijos paskirstytos per pus : 50 proc. tranzitui bei 50 proc. Lietuvos vartotojams); 2) investicijos magistralinio dujotiekio nuo TMaki iki Rusijos Federacijos Kaliningrado srities statybai (investicijos 100 proc. priskirtos tranzitui); 3) investicijos TMaki dujų apskaitos stoties rekonstrukcijai (investicijos 100 proc. priskirtos tranzitui).

I– viso –io investicinio projekto investicijos buvo paskirstytos taip: 57,4 proc. ó tranzitui, 42,6 proc. ó gamtini dujų perdavimo paslaugai.

AB šAmber Gridō 2015 m. vykd investicijas pagal anks iau su Komisija suderintus investicij projektus. Taip pat atliko kitas nedidel s apimties investicijas sistem , naudojam ir tranzitui, rekonstrukcij , kuri atskir projekt neprivaloma derinti su Komisija, ir atitinkamai dal –i investicij priskyr tranzitui. Lietuvos gamtini dujų perdavimo sistemos operatoriaus atliktos investicijos, kurios buvo priskirtos tranzito paslaugai 2009ó2015 m., pateikiamos 5 pav.

5 pav. AB „Lietuvos dujos“ 2004–2012 m.; AB „Amber Grid“ 2013–2015 m. atliktos investicijos, priskiriamos tranzitui, tūkst. Eur

Šaltinis – AB „Amber Grid“.

4. Tranzito paslaugos sąnaudų atskyrimas nuo perdavimo paslaugos sąnaudų

Pagal Metodikos 15 punktą skaičiuojant perdavimo kainos viršutines ribas, tranzito sąnaudos yra atimamos iš reguliuojamos gamtinių dujų perdavimo veiklos sąnaudų. Atsivėlgiant tai, **tranzito paslaugos sąnaudos yra atskirtos nuo gamtinių dujų perdavimo paslaugos sąnaudų.**

Tranzito paslaugos sąnaudos atskiriamos nuo gamtinių dujų perdavimo paslaugos sąnaudų vertinant gamtinių dujų perdavimo sistemai priskirtinus turto vienetus, kurie būtų visiškai ar iš dalies naudojami tranzito paslaugai gamtinių dujų transportavimui tranzitu. Atskyrimas atliekamas:

- 100 proc., jeigu turto vienetai išimtinai naudojami tranzito paslaugai;
- Bendrai naudojami turto vienetai atskiriami priklausomai nuo objekto paskirties pagal tranzitui rezervuotą pajamų santykį (109 200 MWh/par) su Kotlovkos DAS techniniais pajamais (324 480 MWh/par) pagal faktinį tranzito išnaudojimo lygį;
- vertinus investicinio projekto derinimo metu su Komisija suderintus principus, vertinant investicijų panaudojimą tranzitui bei Lietuvos vidiniams reikmėms;
- Jeigu bendrovės sutartyje su tranzito paslaugos gavėju numatyta, kad avariniu atveju ar remonto darbų metu dujos gali būti transportuojamos tranzitu nuo Latvijos Respublikos sienos, magistraliniu dujotiekiu, einančiu nuo Latvijos Respublikos sienos iki dujotiekio Minskas-Vilnius, to magistralinio dujotiekio dalies, kuria dujos nėra nuolatos transportuojamos Lietuvos vartotojams, sąnaudos yra priskiriamos tranzitui vertinant dujotiekių jungties tarp Lietuvos ir Latvijos laisvųjų pajamų Lietuvos lygmenį ir tranzitui sukurtą pajamų santykį su bendru perdavimo sistemos pajamų santykiu, o magistralinio dujotiekio dalies, kuria dujos nuolatos transportuojamos Lietuvos vartotojams, sąnaudos yra priskiriamos tranzitui vertinant vidutinį dujotiekių jungties tarp Lietuvos ir Latvijos panaudojimą tranzitui per praėjusį reguliavimo periodą.

Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad vadovaujantis 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 715/2009 dėl teisės naudotis gamtinių dujų perdavimo tinklais lyg

preambul s 19 punktu, siekiant padidinti konkurencij sukuriant likvidffias didmenines duj rinkas, b tina uftikrinti, kad dujas b t galima parduoti neatsifvelgiant j buvimo viet sistemoje. Vienintelis b das –iam tikslui pasiekti ó suteikti perdavimo sistemos naudotojams teis laisvai rezervuoti duj leidimo ir i-leidimo perdavimo paj gumus, taip uftikrinant duj transportavim per zonas, o ne sutartyse numatytais mar–rutais. Atsifvelgiant tai, nuo 2015 m. Metodikoje tvirtintas gamtini duj perdavimo sistemos leidimoói-leidimo ta-k kainodaros modelis, integruojantis tranzito paslaug . Pagrindinis perdavimo veiklos kainodaros principas ó paslaug kainos ufl pasinaudojim perdavimo sistema nustatomos perdavimo sistemos leidimoói-leidimo ta-kuose.

Vadovaujantis Energetikos reguliavimo institucij bendradarbiavimo agent ros 2015 m. birfelio 15 d. nuomone Nr. 03/2015 šD l Valstybin s kain ir energetikos kontrol s komisijos sprendimo atitikimo Direktyvos 2009/73/EC, Reglamento (EC) Nr. 715/2009 gair ms bei kitoms susijusioms –ios direktyvos bei reglamento nuostatoms, Metodikos 17.5 papunktyje numatyta, kad i-leidimoói-leidimo ta-k kainodaros skai iavimo modelio yra eliminuojamos tiesiogin s ir pagr stais ne-ikliais atskirtos netiesiogin s perdavimo veiklos s naudos, s lygotos dujotiekio segment (perdavimo sistemos turto vienet), kuriais i-ímtinai gali naudotis tik Lietuvos Respublikos gamtini duj vartotojai, t.y. regioninis tinklas. Tys s naudos priskiriamos vidiniam i-leidimo ta-kui atliekant skai iavimus pagal Metodikos 17.7 papunk io nuostatas. Remiantis Metodikos 17.2 papunk iu, sudaroma ir skai iuojama leidimo ir i-leidimo ta-k matrica. S naudos vienam duj energijos vienetai yra skai iuojamos visoms gamtini duj perdavimo Lietuvos perdavimo sistema tarp konkre i leidimo ir i-leidimo ta-k kombinacijoms, atsifvelgiant galim maffiausi s naud mar-rut sistemoje. Tuomet skai iuojamos preliminarios leidimo ir i-leidimo ta-k kain vir-utin s ribos, naudojant maffiausi kvadrat metod , minimizuojant skirtum tarp vis leidimo ir i-leidimo ta-k kain vir-utini rib bei s naud 1 MWh duj tarp –i ta-k perduoti, taip padalinant leidimo ir i-leidimo ta-kams i- pagrindinio dujotiekio tinklo gautinas pajamas. Vadovaujantis Metodikos 17.4 papunk iu bei siekiant sudaryti prielaidas nauj tiek j at jimui, gamtini duj rinkos pl trai, efektyviam alternatyvi gamtini duj tiekimo –altini naudojimui, skai iuojant kain vir-utines ribas leidimo ir i-leidimo ta-kams yra nustatoma 20/80 leistino metinio pajam lygio padalinimo tarp leidimo ir i-leidimo ta-k proporcija, rei-kianti, kad perdavimo kain vir-utin s ribos leidimo ta-kuose turi padengti 20 proc. nustatyto pajam lygio, o i-leidimo ta-kuose ó 80 proc. pajam lygio.